Söyleşi: Mehmet Ali Gökaçtı

NEDİM GÜRSEL:

"GALATASARAY'IN HAYATIMDAKİ ETKİSİ ÇOK BELİRLEYİCİYDİ"

17 yaşındayken ilk öyküsü yayımlandı. Sonraki yıllarda onu sayıları 35'e varan roman, öykü, deneme ve gezi kitapları izledi. Pek çok kitabı başta Fransızca olmak üzere başka dillere çevrildi. Akademik alanda kariyer yaptı. Sorbonne'da Türkoloji dersleri verdi. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, edebiyat dünyasına hem iyi bir araştırmacı hem de üretken bir yazar olarak silinmez bir imza attı. Bütün bunları da sekiz yılını geçirdiği Galatasaray Lisesi'ndeki kazanımlarıyla gerçekleştirdi. Kısacası Nedim Gürsel'i Nedim Gürsel yapan bizzat Galatasaray'ın kendisi oldu...

Nasıl Galatasaraylı oldunuz diye sorsak ilk önce?

Çok küçük yaşta babasını kaybetmiş bir çocuktum. Babam Galatasaraylıydı. Ve 1962 yılında ben Galatasaray Lisesi'ne girdim. Galatasaraylılığım okula girmemle başlar. Babam Fransızca öğretmeniydi. Bana Fransızca öğretmeye vakti olmadı. Belki de babamın yarım kalmış imgesini sürdürmek için bu okula girdim.

Üzerinizde nasıl bir etki yaptı, ne gibi bir iz bıraktı?

Üzerimde yaptığı en önemli etki, yazarlığımın oluşmasıdır. Yatılı olarak okumam ve orada sekiz yıl geçirmem etkili olmuştur. Çünkü çalışkan bir öğrenciydim. Yatılı okul hayal kurma gücümü adeta tetikledi. Bu etki kalıcıdır. Yazarlığımda tek etken olmasa da belirleyici etkenlerden birisidir yatılı okulda okumuş olmam.

Galatasaray'da okumamış olsaydınız başka bir Nedim Gürsel mi çıkardı ortaya?

Kesinlikle başka bir profil ortaya çıkardı. Bu yine büyük ihtimalle bir yazar profili olurdu ama bugünkü Nedim

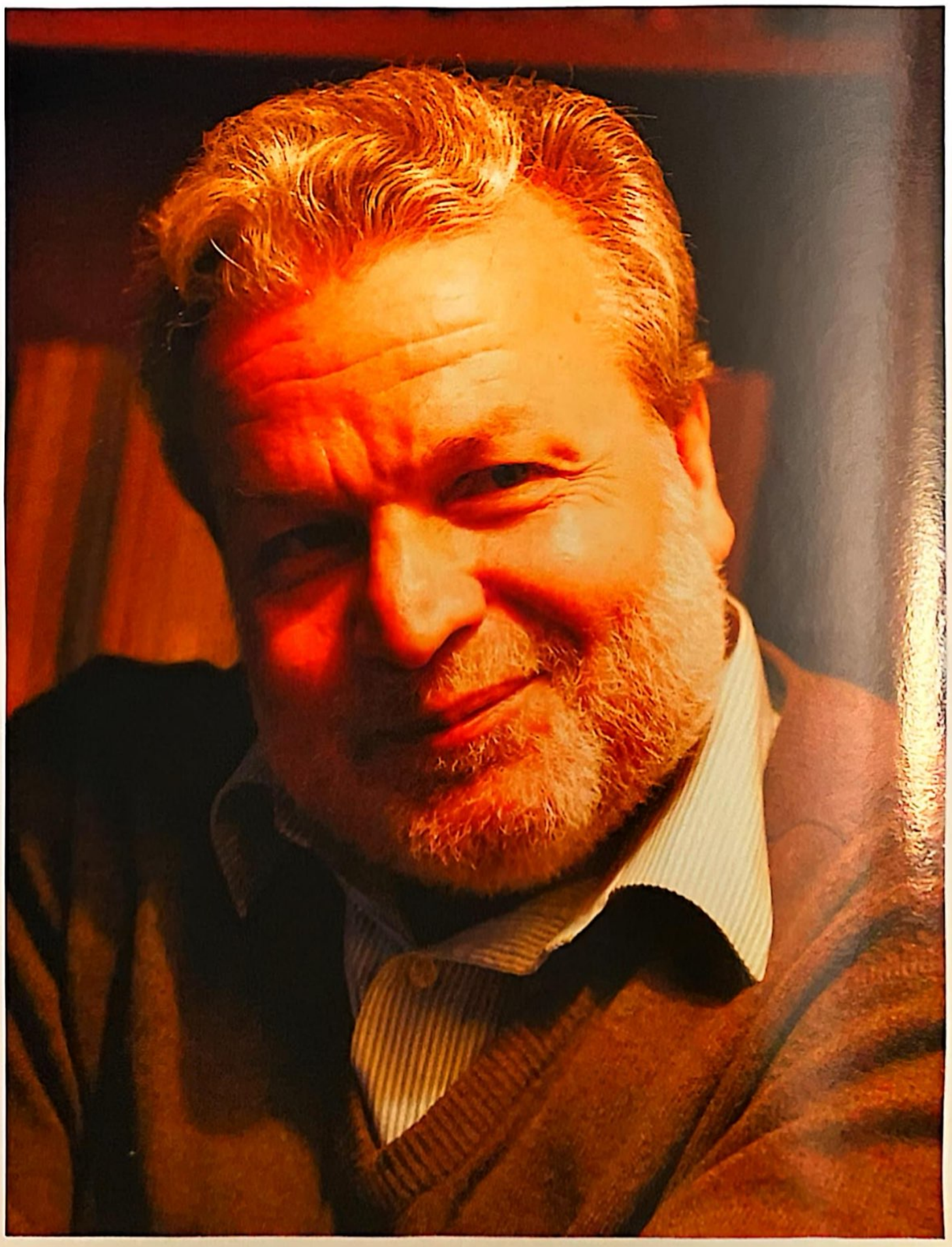

Gürsel olmazdı. Galatasaray'ın hayatımda çok belirleyici bir etkisi var. Franzsızca öğrendim bu okulda. İleriki yıllarda Fransız edebiyatını kesfettim. Örneğin Baudelaire okuduktan sonra Paris'e gidip, orada bir çatı katında sevgilimle yasayıp, sair olmayı hayal ederdim. Bir bohem hayatı yasamaktı o yıllardaki hayalim.
İlk Kadın adlı kitabımda bir ölçüde bunları anlattım. O kitapta bir ergenin ilk cinsel deneyimleri ve İstanbul'u kesfi anlatılmaktadır.

Galatasaraylılıkla olan bağınız sonrasında nasıl sürdü?
1970 yılında okulu bitirince Fransız hükümetinin bir bursunu kazanmıstım. İyi bir öğrenciydim. O yıllar devrimci mücadelenin yükseldiği yıllardı. Marksist görüşe yakındım. Militan olmaktan ziyade sempatizandım. Bursu reddedip, Türkiye'de kaldım. İlk öykü ve denemelerim de o yıllarda yayınlanmaya başlamıstı. Halkın Dostları dergisinde yazdığım bir yazı yüzünden hakkımda dava açıldı. 7,5 yıl hapsim isteniyordu. O reddettiğim bursu annem kültür ateşesinden rica etti ve tekrar alarak Fransa'ya gittim. Gidisim bir seçim değil zorunluluktu. O süreçte Galatasaray'dan koptum. Ama yıllar geçtikçe bir aidiyet ve bir yuvaya dönüs arzusu ağır basmaya başladı. Paris'te Galatasaray Mezunları Derneği var. Onun toplantılarına katılmaya başladım. Benden büyük veya küçük Galatasaraylılar ile bir araya geldim. Haziran ayında orada da pilav yapılır ve bu pilava çoğu Galatasaraylı olan büyükelçilerde katılırdı. Böylece bende yeniden Galatasaray'la ilişki kurmaya başladım.
Sonraki yıllarda Türkiye gelip gittikçe lisenin müdürleri beni kitaplarımı imzalamam ve konuşma yapmam için okula davet ettiler. Edebiyat hocaları ön ayak oldu bu işe. Böylece yıllar sonra

Yazarlık evrimim çok küçük yaşta ve biraz hazırlıksız başladı. Bir anlamda okurun ve edebiyat çevrelerinin önünde gelistim.

okuluma bir yazar olarak dönmüs oldum. Çok heyecan vericiydi bunlar. Üniversite kurulduğunda ise Fransa Cumhurbaskanı Mitterand benim okurlarımdan biri olarak o açılısa katılmıstı. Önümüzdeki yıllarda Galatasaray Üniversitesi'nde de ders vermeyi planlıyorum. Biliyorsunuz ben Sorbonne'da ders veriyorum halen.

Taraftar olarak Galatasaraylılığınız ne durumda diye sorsak?
Okul yıllarında sınıfta takım olusturur futbol oynardık. Ben yazarlıktan önce futbolcu mu olayım diye hayaller kurardım. O yıllarda Galatasaray takımının Turgaylı, Metinli, Coşkunlu kadrosunun Grand Cour'a gelip antrenman yaptığını hatırlıyorum. 60'lı yıllardı. Sonrasında yazarlık ağır bastı. İçkiler içilmeye başlandı. Pasaj karşımızdaydı çünkü. Sınıf arkadaşım Ferhan Sensoy'la Yeni Ufuklar dergisinden aldığım ilk telif ücretim olan 10 lirayı yiye içe bitiremistik. Ve o futbola duyduğum ilgi o ortamda biraz arka planda kaldı. Ama bir Galatasaraylı olarak elbette takımın maçlarını çok koyu bir taraftar olmasam da izledim. Yenildiğinde üzüldüm. Paris'te olmam maçları izlememi biraz engelledi ama takımın başarıları beni her zaman mutlu etmistir. Bu duygusal bağı her zaman korudum.

Entelektüellerin futbolla olan ilişkisini nasıl yorumlarsınız?
Futbol bir spor olmanın dışında bir kitle hareketine dönüşüyor. Olumlu ve olumsuz yanları var bunun. Tüm dünyada böyle bu. Spor olmaktan çıkıp başka bir mecraya girmesi önemli bir sorun.

Futbol sizin kitaplarınızda yer aldı mı?
İlk Kadın adlı kitabımda Galatasaray Lisesi günlerini anlatırken bir parça futbola da değindim. Lisede bir iç avlu vardı. Basket potalarının olduğu karanlık bir avluydu. Biz orada futbol oynardık. Öyle bir pasaj var. Onun dısında yazdığım kitaplarda futbol yer almadı. Otobiyografimin ilk cildi olan Sağ Salim Kavussak kitabını yazdım. İlk cildinde çocukluk yıllarımı anlattım. İkinci cildini Sarı Kırmızı Yıllar olarak düşünüyorum. Ve bu ikinci ciltte sekiz yıllık Galatasaray yıllarımı yazmak istiyorum.

Sizin yazarlığınızın yanı sıra bilim adamı kimliğiniz de var...
Son yıllarda yazar yönüm daha ağır bastı ve araştırmacı yönüm arka planda kaldı. Ama bu da doğal. Ben dokuz yaşından beri yazıyorum. Akademik kariyer yaptım. Aragon ile Nazım Hikmet'in iki ayrı edebiyat bağlamında benzer eğilimlerini araştıran bir tez hazırladım. Yani gelenek ve yenilik sorunsalı çerçevesinde bu tezi kurdum. Daha sonra Nazım bölümünü gelistirip, Dünya Şairi Nazım adıyla kitaba dönüştürdüm. Aragon bölümü de ayrıca yayımlandı. Fransa'da Bilimsel Araştırmalar Kurumu'nda araştırma direktörlüğü yaptım. Ağırlıklı olarak Türkoloji alanında çalıştım.

Son dönem eserlerinizde din ve tarih konusu ana tema olarak ön plana çıkıyor.
Dinler ve özellikle tasavvuf çocukluğumdan beri merak ettiğim bir konudur. Son kitabım Allah'ın Kızları odak noktasına peygamberi alan bir kitap.

Okul yıllarındayken Fransız edebiyatına ilgi duydum. Sonrasında biraz köklerime dönüs bağlamında din ve tasavvuf konusuna yöneldim. Bu konuda incelemeler yaptım. Buradayken Batı'ya, Fransa'dayken de Doğu'ya yöneldim. Bu aslında bir çeliski gibi görünse de değil. Doğu-Batı ikilemi üzerinde bir bulusmayı gerçeklestirdim diyebilirim. Dünya yuvarlak çünkü. Batıya gittikçe kendinizi doğuda bulursunuz. Çocukluğumda ilk dini bilgilerimi dedemden aldım. Beni cuma namazlarına götürürdü. Bunlar bende iz bırakmıstır. Sonra uzaklastım bu gibi seylerden. Simdi bu yeni kitabımla köklerime döndüm diyebilirim. Bu kitabı yazarken Kuran'ın büyüleyici dünyasının etkilerine döndüm yine. Ancak bu köklere dönüs bir dünyaya açılma sonrasında gerçeklesti. Zaten bir yazar da böyle olmalı diye düsünüyorum. Her kültüre açık olmalı yazar.

Türk yazarlar ve eserleri Fransa'da ne ölçüde tanınıyor?

Benim gittiğim yıllarda sadece Nazım Hikmet tanınıyordu. Sonra Yasar Kemal geldi ve belirli bir okur kitlesine ulastı. Sonra benim kitaplarım çevrildi Fransızca'ya. Uzun Sürmüs Bir Yaz, 1989'da çevrildi. Ardından kitapları düzenli bir biçimde Fransızca'ya çevrilen yazarlardan biri oldum. Daha ünlü ve önemli yazarlar da var, örneğin Yakup Kadri gibi ama onun Yaban'ı dısında başka bir kitabı çevrilmedi. Orhan Kemal'in Bereketli Topraklar Üzerinde isimli kitabı çevrildi mesela. Sonra Orhan Pamuk geldi ve hepimizi geçti. Ancak bir yazarın tek kitabının çevrilmesiyle olmuyor bu is. Düzenli bir biçimde bütün eserlerinin bir külliyat olarak çevrilmesi lazım. Mesela benim Fransızca'ya 20 kadar kitabım çevrildi. Bir ilgi odağı olustu diyebilirim.

Bir Fransız bir Türk yazarı hangi nedenlerle okur sizce?

Boğazkesen isimli romanım burada çok fazla ilgi çekti. Osmanlı tarihini ve Fatih Sultan Mehmet'i konu alan bir romandı. Burada daha fazla ilgi uyandırdı. Daha modern tarzda yazığım öykülerim de çevrildi ama o kadar yaygın bir konumda değiller.

> "Okul yıllarında sınıfta takım oluşturur futbol oynardık. Ben yazarlıktan önce futbolcu mu olayım diye hayaller kurardım."

Peki yazar olmaya hangi noktada ve yaşta karar verdiniz?

Bu soruyu kendime sordum. Nasıl olur da dokuz yasında çocuk yazmaya baslar diye. Sonra babamı kaybetmis olmanın burada etken olduğunu fark ettim. Babam Fransızca öğretmeniydi. Bazı çeviriler de yapmıstı. Ben de açıkçası takdir edilmek, beğenilmek istiyordum. Ve farkına vardım ki, beni yazar olmaya iten aslında bir nevroz. Sonra yatılı okul yıllarındaki ortam da beni yazarlığa tesvik eden bir başka etkendi. Çok erken olustu bende bu durum. 1960'lı yılların sonunda ilk öykülerim yayımlandı. 17 yasındaydım ve Galatasaray Lisesi'nde öğrenciydim. Mehmet Fuat beni övmüstü. Sonrasında akademik çalısmaların içinde yer aldım. Biraz yaratıcı yazarlıktan koptum ama ardından romanlar, öykü kitapları, denemeler geldi. Profesyonel yazar duygusunu geç kazandım. O zaman edebiyat bir tutkuydu. Para için ya da söhret için yapmadık bunları. O zamanlar edebiyat dar bir çevredeydi ve simdiki gibi piyasası da yoktu.

Edebiyatın günümüzde metalaşması konusunda ne diyeceksiniz?

İsin içine kitabımız ne kadar satıyor gibi konular girdi simdi. Tehlikeli bir durum bu. Çünkü edebiyat herhangi bir ürün ortaya koymak değildir. Yaratıcı bir süreç sonunda ortaya çıkar ve bu ürün bir kilo muzla karşılastırılamaz. Biz simdiki yazarlar gibi değildik. Roman diye piyasaya sürülen her metin yazınsal metin değil açıkçası. Bu isin fabrikasyonu ağır basmaya başladı.

Bestseller olmak için nasıl yazılır diye sorulmaya başlandı. Edebiyat benim açımdan varoluşla ilgili bir mesele halbuki. Simdi gelisigüzel sokakta konusulan lisanla kitap yazılıyor. Biraz özensiz. Konusma dili üzerine roman yazılabilir. Bunun basarılı örnekleri de var. Ama bana sorarsanız yazar bir dil dünyası olusturabilmeli. Bunu bir parça akademik veya kendi olusturduğu bir biçimde yapmalı. Bu da biraz çaba gerektirir. Yazarın önünde başka imkan yok çünkü. Dilin imkanlarında yola çıkarak kendi dilini oluşturması gerekir. Yoksa iletisim aracı olan dille yazıyorsa o sınırlı bir yazınsal etkinliktir. Bir de yazarlar kitaplarının satışına ve düzenlenen listelerdeki yerlerine göre değerlendirilmemeli.

Çok satan kitap iyi midir kötü müdür?

Bir kural koymak zor. Mesela Allah'ın Kızları yayımlandı ve ilk üçe girmis. Hosuma gitti. Ama okuyanlar en iyi yazınsal kurguyu bu kitapta olusturduğumu söylüyorlar. Bu iyi ancak ender olan bir seydir. Simdi Doğan Kitap'la çalısıyorum. Tabii ki onlar bir medya grubu oldukları için tanıtım ve pazarlama da ona göre oluyor. Bu arada ben genis okur kitlelerine hitap eden bir yazar değilim, onu da söyleyeyim.

GEÇMİŞ ZAMAN OLUR Kİ!

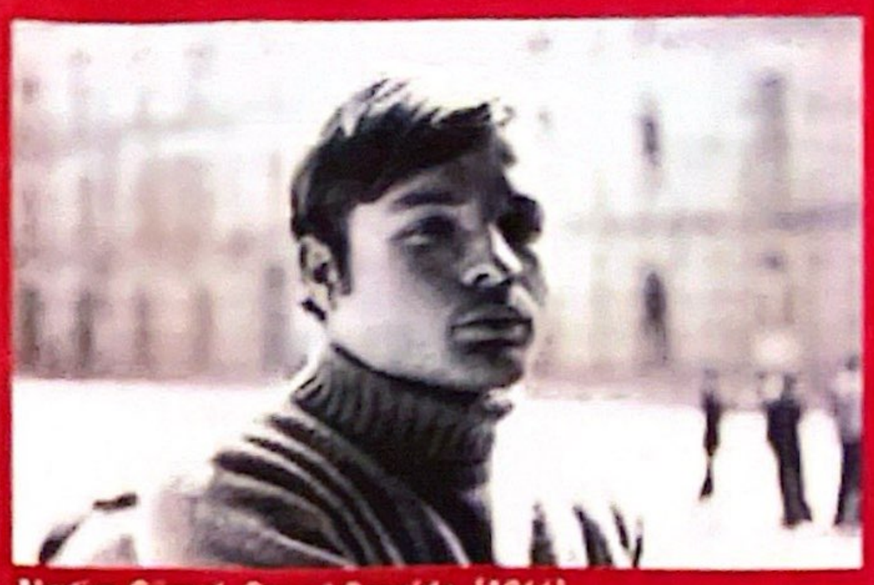
Nedim Gürsel, Grand Cour'da. (1964)

Nedim Gürsel, François Mitterand'la. (1989)

Pınar Kür, Nedim Gürsel, Orhan Pamuk, Erdal Öz.(1991)

Nedim Gürsel, arkada Boğazkesen. (2002)

Nedim Gürsel ve Yaşar Kemal. (1992)

Siz üretken bir yazarsınız. Kaç kitabınız var?

İki yıl önce edebiyattaki 40'ıncı yılımı kutlamak için benimle Hale Seval tarafından bir söylesi yapıldı ve o yayımlandı. Yeryüzünde Bir Yolcu adıyla yayınlandı. Orada kitaplarımın tam listesi var. 32 kitap var o listede. Öyküler, romanlar, gezi yazıları ve denemeler var. Hatta bir de çevirim var. O zamandan bu yana iki kitabımın daha çıktığı göz önüne alınırsa su anda 35 kitabım var.

Geriye bakınca kitaplarınızla hesaplastıklarınız ve beğenmediklerini z var mı?

Yazarlık evrimim çok küçük yasta ve biraz hazırlıksız basladı. Bir anlamda okurun ve edebiyat çevrelerinin önünde gelistim. O dönemde yayımladığım öyküler arasında toplu öykülerime almadıklarım var. Onları gençlik hezeyanları olarak görüyorum. Ama ilk kitabımı 25 yasında yayımladım.Acele etmedim o konuda. Uzun Sürmüş Bir Yaz adlı romanımdı. Baskı dönemini anlatır o kitap. Uzun süre etkili oldum bu kitapla. Mesela Seyh Bedrettin kitabını bugün yazsaydım daha yumusak ve metne yönelik olarak yazardım. Çünkü zamanla insanın fikirleri ve bakısı da değisiyor.

Son romanınız Allah'ın Kızları'na gelirsek. Kışkırtıcı bir isim değil mi?

Öyle gibi algılandı. Ama bunu ben uydurmadım. Allah'ın Kızları deyimi Kureys'in taptığı disi putlara verilen isimler. Bu disi putların Kuran'da Necm suresinde adı geçiyor. Tek tanrılı dinlerde tevhid inancında hiç bir sey Allah'a ortak koşulamaz Ben bu romanda Cahiliye dönemini ve Muhammed'in hikayesini bastan sona anlattım. Bunu yaparken de disi putları konusturma gereği duydum. Bir yazar fantezisi olarak görmek lazım bunu.

Bu bakımdan Allah'ın Kızları çok sesli bir roman. Değisik bakıs açıları var. Temelinde Muhammed ve İslam var. Çarpıcı bir baslık ama bu terimi ben uydurmus değilim. Kureys'in taptığı putlara bu ad verilmis o zamanlar.

Bu kitapta din anlayışınızla bir hesaplaşma mı var? Ya da kendinizi anlama çabası mı söz konusu bu romanda?

Kesinlikle öyle. Çocukluğumda Müslüman duyarlılığının ve yasama tarzının olusturduğu bir dünyaya mensuptum. Aradan yıllar geçti ve içinde bulunduğumuz dünyada dinler ön plana çıktı ve bunlara bağlı siddetinde öne çıktığı bir yüzyıl oldu bu zaman. Bir anlamda kendimle hesaplastım. Bu dünya içinde nasıl doğdum, sonra bu dünyadan nasıl uzaklastım, bunlarla hesaplastım.

Bu anlatı peygamberin varlığı ve Kuran söylesiyle kesisiyor. İnancın sorgulanması var burada. Yazar burada inanca dısarıdan bakıyor. Bir anlama çabası var aslında burada. Müslümanlık inancı nedir? Allah kavramı nasıl bir kavramdır? Bütün bunlar benim çocukluğumun sorularıydılar. Benim romanımdaki sorular da oldular. Ister istemez.

Kitapla ilgili elestiriler için ne [illegible]siniz?

Bir yazar kitabının okunması ister. Ben de önce okunsun sonra elestirilsin ve tartısılsın isterim. Okumadan yargısız infaz yapılmasın. Yazar özgür olmalı.

Buradan sonrası için neler yapmayı planlıyorsunuz?

Yazma süreci devam edecek elbette. Son iki kitabımda din fazlasıyla yer aldı. Yedi Dervisler ve Allah'ın Kızları'nda. Simdi başka bir kitap daha yazıyorum. O da ilerlemis durumda. Fransa'dayken çok yolculuk yaptım. O yolculuk izlenimlerini içeren bir kitap yazmaktayım. Buna Galatasaray Lisesi'ndeki yatakhane anıları da dahil olacak. Hatırla Barbara adında. Bu kitap beni yeniden kutsal olan alanın dısına çıkardı açıkçası.

Fotoğraf: A.T.